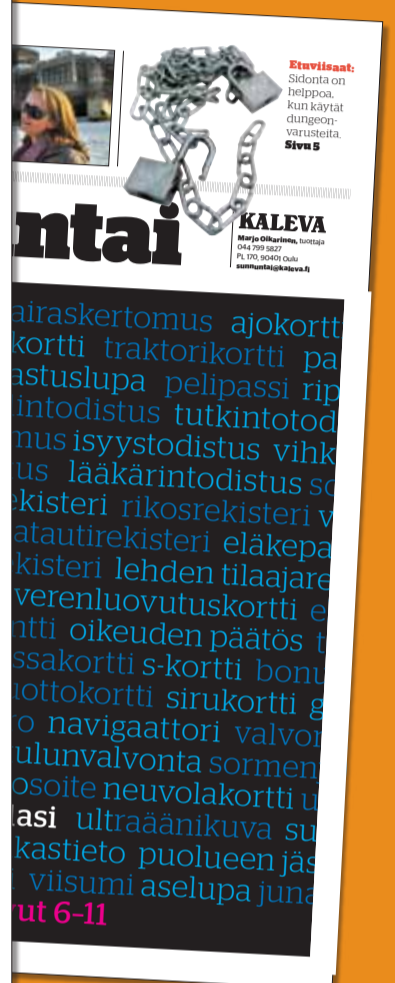


TAUSTA SIVU 2

Kalevan Sunnuntai puserrettiin kasaan osana yli 100-vuotiaan oululaisen lehden kokonaisuudistusta.

TYPOGRAFIA JA VÄRIT SIVUT 8-9

A A A A A



Näin syntyi Sunnuntai

Graafisen suunnittelun opinnäyte
Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoiluinstituutti
Viestinnän koulutusohjelma
Kevät 2011
Leena Kosonen

Tiivistelmä

Opinnäytetyön aihe on sanomalehti Kalevan 24-sivuisen Sunnuntai-liitteen suunnittelu ja toteutus kevästä 2010 helmikuuhun 2011. Työn lähtökohdaksi oli osallistuminen Kalevan kokonaisuudistukseen. Työssä käydään läpi uuden liitteen sisällölliset periaatteet, juttuvalikoima, typografia ja taiton

periaatteet sekä verrataan Sunnuntai-liitettä muiden maakuntalehtien tabloid-liitteisiin. Työssä tuodaan pitkään työkokemukseeni pohjautuen esille sanomalehden ulkoasuun suunnittelun reunaehdot.

Avainsanat: sanomalehden ulkoasu, ulkoasun uudistaminen, typografia, layout.

Abstract

This study examines the process of creating a new supplement for the Finnish daily newspaper Kaleva. Kaleva is the 4th biggest newspaper in Finland. I was a member of the group that redesigned the broadsheet during the winter 2009-2010. I then continued with designing the new weekend

tabloid. This work describes the different stages of the design process from content principles all the way to typography and layout. The new supplement is compared with other tabloid supplements in Finland. **Keywords:** news design, newspaper redesign, typography, layout.

Tausta: Kaleva ja 5510



JARMO KONTIAINEN

KALEVAN TOIMITUS. Tässä osa Kalevan noin sadan työntekijän toimituksesta. Oulun keskuustoimituksen lisäksi aluetoimituksia on Kuusamossa, Raahessa, Ylivieskassa, Kemissä ja Vaalassa.

Kansan kaikuja Pohjoisesta

Kun tulin toimitussihteeriksi sanomalehti *Kalevaan* tammikuussa 2007, tarve lehden kokonaisuudistukseen oli jo nähtävissä. Lehden kirjaintyyppivalikoimaa oli uusittu pari vuotta aikaisemmin, mutta isommasta remontista oli mennyt yli vuosikymmen.

Sanomalehtien ulkoasua uudistetaan kiihtyvällä tahdilla. Vuosina 1996-2005 suomalaisissa päivälehdissä tehtiin lähes sata uudistusta, totesi Sanoma Oy:n ulkoasupäällikkö **Hannu Pulkkinen** väitöskirjassaan (Pulkkinen 2008, 239).

Tärkeimmät uudistamisen syyt ovat ajassa kiinni pysyminen ja selkeys. Tyypillisesti lehteen muodostuu uusia juttuideoita, joita on vaikea mallintaa vanhalla typografialla. Tästä tuoreita esimerkkejä nähtiin Alman pohjoisten lehtien tabloid-uudistuksessa tammikuussa 2011.

Muita syitä ovat talouteen, kilpailuasetelmaan, tekniikkaan ja toimintaympäristöön liittyvät sekä henkilöis-

tä johtuvat syyt (Pulkkinen 2008, 57).

Kaleva on alueensa ehdoton markkinajohtaja. Sen uudistukset ovat aina olleet maltillisia, koska päivälehdellä ei ole varaa menettää uskollisia lukijoitaan. Lukijat arvottavat lehden sen sanoman, äänen, arvojen ja ulkoasun perusteella, kuten graafinen suunnittelija **Lars Holm** muistutti *Kauppalehden* vuoden 2005 uudistuksesta kirjoittaessaan (Holm 2006, 12).

Kalevan kokonaisuudistus pantiin alulle toukokuussa 2009 ja otettiin käyttöön 5.5.2010. Siitä nimi 5510.

Ulkoasu-uudistuksesta oli talon johdossa sovittu päätoimittaja **Risto Uimosen** aikana, mutta ennen käytännön toteutuksen aloittamista päätoimittajaksi oli vaihtunut **Markku Mantila**. Uudistusryhmän työtä johti toimituspäällikkö **Juha Tolonen**, joka oli ollut mukana tekemässä myös edellistä isoa uudistusta.

Samaan aikaan toimituksessa teh-

tiin organisaatiouudistus. Se vei voimia sisällön uudistamiselta, mikä heijastui ulkoasuunkin. Ellei ole kirkkaita tavoitteita mitä halutaan sanoa, on haastavaa luoda selkeitä malleja sille, miten asiat ilmaistaan.

Vuoden 2010 vuosikertomuksessa päätoimittaja listaa uudistuksen tavoitteiksi tuoda *Kalevan* ulkoasun tälle vuosituonnelle ja siirtyä tehokkaampaan tapaan toimia. Jälkimmäinen tavoite viittaa ennakoivaan taittoon ja uuden painokoneen mahdollisuuksiin. Lehden kakkososaan koottiin materiaali, joka voidaan painaa alkuillasta ja ykkösosassa on uutisaineisto, jonka painoaikataulua voidaan jatkossa myöhäistää. Uusi painokone otetaan käyttöön 2012.

Vuoden 2011 tärkein tavoite on sisällön kehittäminen.

Edellinen suuri kokonaisuudistus *Kalevassa* tehtiin vuonna 1995, jolloin lehti siirtyi tietotekniikkapohjaiseen

KALEVA OY

- **Pohjois-Suomen** suurin media-alan yritys.
- **Työllistää** noin 460.
- **Liikevaihto** 52,8 miljoonaa euroa vuonna 2010.
- **Tunnetuimmat** painetut tuotteet ovat sanomalehti *Kaleva* sekä kaupunkilehdet *Forum24* ja *Lounais-Lappi*.
- **Digitaalisen** liiketoiminnan päätuote, www.kaleva.fi on yli 160 000 eri viikkokävijällään Pohjois-Suomen suurin.
- **Sanomalehti** *Kalevan* ensimmäinen numero julkaistiin 1.7.1899.
- **Kalevan levikki** on noin 78 000 kappaletta.
- **Lukijamäärä** 192 000.
- **Sunnuntai-liitteen** lukijoita 127 000.

kokosivuntaittoon. Tuolloin luotiin pelisäännöt ilmoitusmyynnille ja ilmoitusten sijoittelulle. Tuon ajan peruja ovat myös pääjuttuajattelu, makasiinisivut ja vahva verkkolehti sekä tarkkaan säännelty ulkoasu ja typografia. Näiden periaatteiden päälle oli hyvä lähteä rakentamaan uutta.

Vuonna 1995 uudistusta ryyditti periaate *serving the reader*, jonka mukaan ulkoasun ja sisällön muutosten täytyy tuottaa hyötyä lukijalle, muu on koristelua. Samasta periaatteesta kertoo myös tämän jutun otsikoksi nostettu motto, joka on vuosikymmenet sijainnut *Kalevan* etusivulla logon alla. Sanomalehti on lukijoidensa lehti.

5510-uudistuksen kuluessa *Kalevassa* istui useita lukijaraateja tutkimassa uudistettua sisältöä. Sivuluonnoksista tehtiin myös tutkimus ei-lukijoiden keskuudessa.

Lukijoita kuultiin vielä uudistuksen jälkeenkin, ja palautteen perusteella tehtiin vielä viilauksia.

NÄIN SYNTYI SUNNUNTAI

LAMK, Muotoiluinstituutti
Graafisen suunnittelun
lopputyö
Kevät 2011
Leena Kosonen

Johdanto

Sanomalehden ulkoasun rakentaminen on yksi graafisen suunnittelun vaativimmista osa-alueista. Ulkoasun on oltava selkeä, ja sen on pystyttävä välittämään tietoa nopeasti laajalle lukijakunnalle, jossa on vanhoja ja nuoria silmiä. Lukijat vaativat lehdeiltään tuttua ilmettä ja helppoa navigaatiota, mutta sen lisäksi tarvitaan päivittäin myös visuaalisia yllätyksiä, jotta lukija ei nukahtaisi aamukahvinsa ääreen.

Sanomalehden typografiaan on taivuttava kymmeneen erilaisiin tarkoituksiin isoista otsikoista pieniin faktalaatikoihin ja ohjelmalistauksiin asti. Tämän takia valitsimme *Kalevalle* tekstityypit, jotka ovat kaikki saman suunnittelijan tekemiä ja mittasuhteiltaan lähellä toisiaan. Tämä varmistaa, että antiikvat ja groteskit sopivat varmasti yhteen.

Tämän lopputyön tärkein tavoite on kertoa *Kalevan* uuden tabloid-perheen, ja erityisesti *Sunnuntai*-liitteen luomisesta keväällä 2010 ja seurata jonkin matkaa sen alkutaipaleita, koska liitteen kehittämistä päätettiin jatkaa vaiheittain vielä kevääseen 2011 saakka.

Monen tabloid-liitteitä koskevan päätöksen takana oli runkolehden uudistamisessa tehtyjä ratkaisuja, joten kerron lyhyesti myös runkolehden uudistamisen tärkeimmät periaatteet.

Seuraavilla sivuilla omat selostuksensa saavat niin runkolehden muutokset, tuoteperehen typografia kuin ennakoiva taittokin. Työn ydin eli analyysi *Sunnuntai*-liitteen synnystä on sivuilla 10–21. Lisäksi kerron lyhyesti runkolehden ja viikkoliitteen 5510-uidistuksen saamasta palautteesta.

Sisältö

2 Tausta

Millainen media ja yritys on Pohjois-Suomen suurin ja Suomen neljänneksi suurin sanomalehti *Kaleva*? Miksi lehti haluttiin uudistaa?

4-5 5510

Uudistuksen tavoitteet, organisointi ja aikataulu. Ääneen pääsee myös neuvonantajana ollut graafisen suunnittelija John Bark.

6-7 Runkolehti ennen ja nyt

Sanomalehti *Kalevan* tärkeimmät muutokset ja ennakoivan taiton periaatteet.

8-9 Typografia ja värit

Kirjainperheet Publico, Stag ja Stag Sans ovat syntyneet saman suunnittelijan kynästä.

10-21 Näin syntyi Sunnuntai

Tämän lopputyön pihvi. Kerron taustoista, juttutyypeistä, rakenteesta, rytmistä, grideistä ja vertaan *Sunnuntaita* vastaaviin viikonvaihdeliitteisiin. Oman lyhyen kainalojuttunsa saavat myös *Kalevan* muut tabloid-liitteet.

22 Palaute

Tässä jutussa kerron 5510-uidistuksen jälkeen tulleesta lukijapalautteesta. *Sunnuntai*-liitteestä on tehty kaksi lukijatutkimusta.

24 Mars eteenpäin!

Kaleva Oy:n uskota printtimedian tulevaisuuteen kertoo uuden painotalon rakentaminen. Digitaalisen median osuus ilmoitusmarkkinoista kasvaa hitaasti mutta varmasti, joten mediatalot panostavat nyt enemmän kuin koskaan verkkolehtiinsä ja sähköisten lukulaitteiden kautta välitettäviin tuotteisiin.

24 Lähteet

4 SUNNUNTAI PÄIVÄNÄ 2010 11:27

SUNNUNTAI 12.12.2010

4 Woody uusiin muusa Carla Brunin ranskan Presidentin **5 Mitä liikkui nuoren punkkari päässä 1970-luvun lopussa?** **8 Oikea vesipeto Heljä Vanhala Räsänen-luonnehtii Eemil-poikaansa** **12 Kaiken takana on punk Pauli Kallion ja Kyky Ahosen.** **16 Tiedeviikko kruunaa syksyn.** **18 Puheenvuoro Eino Siuruainen maaherra on pian** **26 Design-puoli on jämähtänyt paikoilleen. Siinä mennään aivan liian helposti.** **29 Kymmenhenkinen perhe menetti kotinsa tulipalossa**

4 Woody uusiin muusa Carla Brunin ranskan Presidentin. 5 Mitä liikkui nuoren punkkari päässä 1970-luvun lopussa? 8 Oikea vesipeto Heljä Vanhala Räsänen-luonnehtii Eemil-poikaansa. 12 Kaiken takana on punk Pauli Kallion ja Kyky Ahosen. 16 Tiedeviikko kruunaa syksyn. 18 Puheenvuoro Eino Siuruainen maaherra on pian. 26 Design-puoli on jämähtänyt paikoilleen. Siinä mennään aivan liian helposti. 29 Kymmenhenkinen perhe menetti kotinsa tulipalossa.

10 11 12

13 14 15

16 17 18

19 20 21

22 23 24

25 26 27

28 29 30

31 32 33

34 35 36

37 38 39

40 41 42

43 44 45

46 47 48

49 50 51

52 53 54

55 56 57

58 59 60

61 62 63

64 65 66

67 68 69

70 71 72

73 74 75

76 77 78

79 80 81

82 83 84

85 86 87

88 89 90

91 92 93

94 95 96

97 98 99

100 101 102

103 104 105

106 107 108

109 110 111

112 113 114

115 116 117

118 119 120

121 122 123

124 125 126

127 128 129

130 131 132

133 134 135

136 137 138

139 140 141

142 143 144

145 146 147

148 149 150

151 152 153

154 155 156

157 158 159

160 161 162

163 164 165

166 167 168

169 170 171

172 173 174

175 176 177

178 179 180

181 182 183

184 185 186

187 188 189

190 191 192

193 194 195

196 197 198

199 200 201

202 203 204

205 206 207

208 209 210

211 212 213

214 215 216

217 218 219

220 221 222

223 224 225

226 227 228

229 230 231

232 233 234

235 236 237

238 239 240

241 242 243

244 245 246

247 248 249

250 251 252

253 254 255

256 257 258

259 260 261

262 263 264

265 266 267

268 269 270

271 272 273

274 275 276

277 278 279

280 281 282

283 284 285

286 287 288

289 290 291

292 293 294

295 296 297

298 299 300

301 302 303

304 305 306

307 308 309

310 311 312

313 314 315

316 317 318

319 320 321

322 323 324

325 326 327

328 329 330

331 332 333

334 335 336

337 338 339

340 341 342

343 344 345

346 347 348

349 350 351

352 353 354

355 356 357

358 359 360

361 362 363

364 365 366

367 368 369

370 371 372

373 374 375

376 377 378

379 380 381

382 383 384

385 386 387

388 389 390

391 392 393

394 395 396

397 398 399

400 401 402

403 404 405

406 407 408

409 410 411

412 413 414

415 416 417

418 419 420

421 422 423

424 425 426

427 428 429

430 431 432

433 434 435

436 437 438

439 440 441

442 443 444

445 446 447

448 449 450

451 452 453

454 455 456

457 458 459

460 461 462

463 464 465

466 467 468

469 470 471

472 473 474

475 476 477

478 479 480

481 482 483

484 485 486

487 488 489

490 491 492

493 494 495

496 497 498

499 500 501

502 503 504

505 506 507

508 509 510

511 512 513

514 515 516

517 518 519

520 521 522

523 524 525

526 527 528

529 530 531

532 533 534

535 536 537

538 539 540

541 542 543

544 545 546

547 548 549

550 551 552

553 554 555

556 557 558

559 560 561

562 563 564

565 566 567

568 569 570

571 572 573

574 575 576

577 578 579

580 581 582

583 584 585

586 587 588

589 590 591

592 593 594

595 596 597

598 599 600

601 602 603

604 605 606

607 608 609

610 611 612

613 614 615

616 617 618

619 620 621

622 623 624

625 626 627

628 629 630

631 632 633

634 635 636

637 638 639

640 641 642

643 644 645

646 647 648

649 650 651

652 653 654

655 656 657

658 659 660

661 662 663

664 665 666

667 668 669

670 671 672

673 674 675

676 677 678

679 680 681

682 683 684

685 686 687

688 689 690

691 692 693

694 695 696

697 698 699

700 701 702

703 704 705

706 707 708

709 710 711

712 713 714

715 716 717

718 719 720

721 722 723

724 725 726

727 728 729

730 731 732

733 734 735

736 737 738

739 740 741

742 743 744

745 746 747

748 749 750

751 752 753

754 755 756

757 758 759

760 761 762

763 764 765

766 767 768

769 770 771

772 773 774

775 776 777

778 779 780

781 782 783

784 785 786

787 788 789

790 791 792

793 794 795

796 797 798

799 800 801

802 803 804

805 806 807

808 809 810

811 812 813

814 815 816

817 818 819

820 821 822

823 824 825

826 827 828

829 830 831

832 833 834

835 836 837

838 839 840

841 842 843

844 845 846

847 848 849

850 851 852

853 854 855

856 857 858

859 860 861

862 863 864

865 866 867

868 869 870

871 872 873

874 875 876

877 878 879

880 881 882

883 884 885

886 887 888

889 890 891

892 893 894

895 896 897

898 899 900

901 902 903

904 905 906

907 908 909

910 911 912

913 914 915

916 917 918

919 920 921

922 923 924

925 926 927

928 929 930

931 932 933

934 935 936

937 938 939

940 941 942

943 944 945

946 947 948

949 950 951

952 953 954

955 956 957

958 959 960

961 962 963

964 965 966

967 968 969

970 971 972

973 974 975

976 977 978

979 980 981

982 983 984

985 986 987

988 989 990

991 992 993

994 995 996

997 998 999

1000 1001 1002

1003 1004 1005

1006 1007 1008

1009 1010 1011

1012 1013 1014

1015 1016 1017

1018 1019 1020

1021 1022 1023

1024 1025 1026

1027 1028 1029

1030 1031 1032

1033 1034 1035

1036 1037 1038

1039 1040 1041

1042 1043 1044

1045 1046 1047

1048 1049 1050

1051 1052 1053

1054 1055 1056

1057 1058 1059

1060 1061 1062

1063 1064 1065

1066 1067 1068

1069 1070 1071

1072 1073 1074

1075 1076 1077

1078 1079 1080

1081 1082 1083

1084 1085 1086

1087 1088 1089

1090 1091 1092

1093 1094 1095

1096 1097 1098

1099 1100 1101

1102 1103 1104

1105 1106 1107

1108 1109 1110

1111 1112 1113

1114 1115 1116

1117 1118 1119

1120 1121 1122

1123 1124 1125

1126 1127 1128

1129 1130 1131

1132 1133 1134

1135 1136 1137

1138 1139 1140

1141 1142 1143

1144 1145 1146

1147 1148 1149

1150 1151 1152

1153 1154 1155

1156 1157 1158

1159 1160 1161

1162 1163 1164

1165 1166 1167

1168 1169 1170

1171 1172 1173

1174 1175 1176

1177 1178 1179

1180 1181 1182

1183 1184 1185

1186 1187 1188

1189 1190 1191

1192 1193 1194

1195 1196 1197

1198 1199 1200

1201 1202 1203

1204 1205 1206

1207 1208 1209

1210 1211 1212

1213 1214 1215

1216 1217 1218

1219 1220 1221

1222 1223 1224

1225 1226 1227

1228 1229 1230

1231 1232 1233

1234 1235 1236

1237 1238 1239

1240 1241 1242

1243 1244 1245

1246 1247 1248

1249 1250 1251

1252 1253 1254

1255 1256 1257

1258 1259 1260

1261 1262 1263

1264 1265 1266

1267 1268 1269

1270 1271 1272

1273 1274 1275

1276 1277 1278

1279 1280 1281

1282 1283 1284

1285 1286 1287

1288 1289 1290

1291 1292 1293

1294 1295 1296

1297 1298 1299

1300 1301 1302

1303 1304 1305

1306 1307 1308

1309 1310 1311

1312 1313 1314

1315 1316 1317

1318 1319 1320

1321 1322 1323

1324 1325 1326

1327 1328 1329

1330 1331 1332

1333 1334 1335

1336 1337 1338

1339 1340 1341

1342 1343 1344

1345 1346 1347

1348 1349 1350

1351 1352 1353

1354 1355 1356

1357 1358 1359

1360 1361 1362

1363 1364 1365

1366 1367 1368

1369 1370 1371

1372 1373 1374

1375 1376 1377

1378 1379 1380

1381 1382 1383

1384 1385 1386

1387 1388 1389

1390 1391 1392

1393 1394 1395

1396 1397 1398

1399 1400 1401

1402 1403 1404

1405 1406 1407

1408 1409 1410

1411 1412 1413

1414 1415 1416

1417 1418 1419

1420 1421 1422

1423 1424 1425

1426 1427 1428

1429 1430 1431

1432 1433 1434

1435 1436 1437

1438 1439 1440

1441 1442 1443

1444 1445 1446

1447 1448 1449

1450 1451 1452

1453 1454 1455

1456 1457 1458

1459 1460 1461

1462 1463 1464

1465 1466 1467

1468 1469 1470

1471 1472 1473

1474 1475 1476

1477 1478 1479

1480 1481 1482

1483 1484 1485

1486 1487 1488

1489 1490 1491

1492 1493 1494

1495 1496 1497

1498 1499 1500

1501 1502 1503

1504 1505 1506

1507 1508 1509

1510 1511 1512

1513 1514 1515

1516 1517 1518

1519 1520 1521

1522 1523 1524

1525 1526 1527

1528 1529 1530

1531 1532 1533

1534 1535 1536

1537 1538 1539

1540 1541 1542

1543 1544 1545

1546 1547 1548

1549 1550 1551

1552 1553 1554

1555 1556 1557

1558 1559 1560

1561 1562 1563

1564 1565 1566

1567 1568 1569

1570 1571 1572

1573 1574 1575

1576 1577 1578

1579 1580 1581

1582 1583 1584

1585 1586 1587

1588 1589 1590

1591 1592 1593

1594 1595 1596

1597 1598 1599

1600 1601 1602

1603 1604 1605

1606 1607 1608

1609 1610 1611

1612 1613 1614

1615 1616 1617

1618 1619 1620

1621 1622 1623

1624 1625 1626

1627 1628 1629

1630 1631 1632

1633 1634 1635

1636 1637 1638

1639 1640 1641

1642 1643 1644

1645 1646 1647

1648 1649 1650

1651 1652 1653

1654 1655 1656

1657 1658 1659

1660 1661 1662

1663 1664 1665

1666 1667 1668

1669 1670 1671

1672 1673 1674

1675 1676 1677

1678 1679 1680

TYPOGRAFIA JA VÄRIT

Isoa ja pikkuriikkistä

Uudistetussa Kalevassa ja sen liitteissä on pistekokoja 7:stä 150:een

Uutta Kalevaa varten testattiin useita otsikko- ja leipätekstityyppejä ja niiden yhdistelmiä. Ehdotukset teki erittäin kokenut sanomalehden ulkoasusuunnittelija John Bark, joka oli 5510-uudistuksen neuvonantaja.

Otsikkotesteihin pääsivät HFJ Mercury, Stag ja Stag Sans, Archer, Chronicle, Amplitude ja Freight. Pisimmälle pääsi Mercury, mutta koska sitä oli testattu Kalevassa ennenkin ja sen ilmettä pidettiin arkisena, pyysimme Barkia etsimään vielä.

2000-luvun alussa suomalaiset sanomalehdet olivat uudistuksissaan ottaneet käyttöön pääasiassa sans serif -otsikkotyyppejä (esimerkkeinä Aamulehti ja muut Alman sanomalehdet, Vihreä lanka ja Väli-Suomen sanomalehdet). Kansainvälisesti muodikkaita olivat erityisesti egyptiennet.

Runkolehdessä halusimme mennä tietoisesti klassisempaan suuntaan, eli etsimme ajatonta ja toimivaa antiikvaa. Alaotsikoina ja kuvateksteinä käytettävissä groteskityypeistä pidimme eniten Stag Sansista, jolla on myös miellyttävä clarendon-versio Stag. Sen suhteen meillä oli suuria odotuksia vinjetikäytössä.

Stagin on suunnitellut amerikkalainen, vuonna 1977 syntynyt typografi Christian Schwartz, jolla on yhdessä Paul Barnesin kanssa toimistot Lontoossa ja New Yorkissa.

Barkin seuraava ehdotus otsikkofontiksi oli samojen suunnittelijoiden Publico, jonka kirjainperheessä on myös leipäteksti (siis tämä tekstityyppi jota nyt luet). Kun näimme Publicon otsikkokirjasintyyppiin, tiesimme että se kannattaa ottaa vakavasti.

Publico kehitettiin vuosina 2007-2010. Schwartz kertoo nettisivuillaan, että kirjaintyyppi syntyi niinä kahtena vuonna, joiden aikana hän Barnesin kanssa luonnosteli kirjaintyypppejä Guardianin uudistukseen.

"Hylkäsimme monia kirjaintyypppejä, jotka olivat sinänsä hienoja, mutta eivät soveltuneet Guardianin muuhun designiin. Näistä yksi oli antiikvaperhe, jolle annoimme aluksi nimen Stockholm ja sitten kastoimme sen uudelleen Haçiendaksi."

Kirjaintyyppi otettiin uudelleen esiin, kun Schwartz ja Barnes osallistuivat Portugalin suurimpiin kuuluvan sanomalehden Publicon uudistukseen. Tuolloin kirjaintyyppi kehitettiin nykyiseen muotoonsa. Se sai nimen Publico, koska espanjalainen Haçienda olisi sopinut huonosti portugalilaisen lehden nimeksi.



YKSITYISKOHTIA: Ylinnä kaksi sivua ensimmäisestä testipainatuksesta. Niiden alla logoja, joita varten tehtiin oma Kaleva-fontti.



SUKUNÄKÖÄ. Sama x-korkeus helpottaa Publicon, Stagin ja Stag Sansin yhdistelemistä. Esimerkiksi groteski isku istuu hyvin antiikvaan tekstiin.

Table with 7 columns of color swatches and their corresponding CMYK values for different font weights and colors.

VÄRIEN TESTAUSTA: Kalevalla ja Sunnuntailla on yhteinen väripaletti. Tavoitteena oli pitää osavärien määrä pienenä. Käytin aluksi tässä näkyvää tummaa lilaa (10,50,0,40) Sunnuntaissa sitaattivärinä, mutta sen painotulos oli liian epävarma.

Publico oli Kalevalle myös persoonallinen valinta, koska sitä ei ollut käytössä missään muussa suomalaisessa sanomalehdessä. Stag ja Stag Sans olivat molemmat käytössä jo useissa suomalaislehdissä.

Stagin Schwartz suunnitteli Esquire-aikakauslehden pyynnöstä. "Keräsin heitä varten useita vuosina 1900-1940 Saksassa ja Ranskassa suunniteltuja kirjaintyypppejä, kuten Beton, Schadow ja Scarab. Otin niistä piirteitä ja piirsin uuden tekstilajin, jossa oli korkea x ja lyhyet ala- ja yläpidentteet. Välistys on tiukkaa."

Schwartz käyttää Stagista ja sen esikuvista englanninkielistä termiä slab serif, joka Markus Itkosen luokituksen mukaan pitää sisällään sekä egyptiennet että clarendonit (Itkonen 2003, 38-39). Schwartz kuvaa Stagin suunnittelua ainutlaatuisiksi uralaan: tilaaja kehotti häntä koko ajan korostamaan piirteitä, jotka tekevät lajikkeesta omintakeisen näköisen.

Stag Sansia täydennettiin Kalevan pyynnöstä tasalevyisillä numeroilla. Publico Textin rinnalla testattiin useiden muiden leipätekstityyppien luettavuutta ja parasta kokoa. Testeissä olivat mukana ainakin Mercury, Charter ja Kalevan tuolloinen teksti Swift.

Alun perin päädyimme pistekokoon 8,5 ja riviväliin 10. Tässä vaiheessa alkoi yhteistyöprojekti Pohjalaisen, Ilkan ja Keski-Pohjanmaan kanssa. Kaikki nämä lehdet olivat uudistamassa ilmettään Barkin johdolla,

ja niille haluttiin yhteinen leipäteksti, jotta juttujen vaihto olisi helppoa.

Kolmessa muussa lehdessä Kalevan valitsemaa tekstikokoa pidettiin liian pienenä. Kompromissiksi valikoitui 8,7/11. Isompi riviväli palvelisi myös leveämpää palstaa.

44 millimetrin levyisellä palstalla 8,7:n pistekoko aiheutti reikäisyyttä, jota korjasimme pienentämällä pienintä sanaväliä hiivenen. Kirjainten tiukempi välistys tai kirjainten kavennus eivät käyneet, koska molemmat näyttivät pilaavan tekstin ja luettavuuden.

Se kirjaintyyppi, johon uudistuksen jälkeen olen ollut vähiten tyytyväinen, on nimenomaan Publico Text. Se on sanomalehteen hiukan liian pitsimäinen ja antaa ainakin Kalevan painossa ajoittain liian mustan jäljen.

Kalevassa on kymmeniä erilaisia juttutyyppejä ja kappalemalleja, joissa kirjaintyyppi joutuvat ankaraan testiin. Ääripäät Kalevan tuotteissa ovat liitteiden feature-otsikot, joiden koko voi olla 150, ja toisaalta urheilun tuloslistaukset, joissa pienin tekstikoko on 7. Lähes kaikki koot tältä väliltä ovat käytössä.

Sanomalehdessä kirjaintyypeistä ehkä vähiten käyttöä on kursiveilla, mutta joitakin kursivileikkauksiakin on kappalemalleihin hyväksytty. Laaja otsikkotyypin valikoima on auttanut luomaan tabloid-perheen eri jäsenille omaa ilmettä niin, että ne kuitenkin tunnistaa saman tuotepäähän jäseniksi.

RUNKOLEHDEN TEKSTITYYPPEJÄ

Uutissivujen pääotsikot

Publico Extrabold Bold ja Roman

Leipäteksti Publico Text Roman 8,7/11

Lyhyet otsikot Stag Sans Bold

Kuvateksti Stag Sans Medium 8,5/11

Sitaatit Pubico Banner Black 15

Logoille oma fontti KALEVA.fi

Vinjetit Stag Medium

SUNNUNTAI TEKSTITYYPPEJÄ

Pääotsikot

Stag Thin Stag Black

Kainalo-otsikot Stag Light

Leipäteksti Publico Text Roman 8,7/11

Kuvateksti Stag Sans Book 8,5/11

Kuvaotsikko Stag Sans Semibold 8,5/11

Sitaatit Pubico Banner Black 26 ja 15

Vinjetit Stag Black

Tämä on Sunnuntain sitaatti tai nosto, tämä on Sunnuntain sitaatti tai nosto.



REPORTAASI: MELLAKAA VASTAAN. Nato ja EU ovat lähettäneet Afganistaniin armeijan ja poliisin. Poliisin tehtävänä on turvata EU:n Afganistaniin lähettämien avustajien turvallisuus. Osa avustajista on myös siviiliväestöä, esimerkiksi lääkäreitä ja opettajia. Täällä poliisi vastustaa Talibanin separatistien ohjelmia.

PÄÄJUTTU: NÄIN SYNTYI SUNNUNTAI



Vanhaa, uutta ja yhteistyötä

Sunnuntai-tabloid syntyi Viikko-Kalevan ja Pedon palasista muutamassa kuukaudessa. Jotain uuttakin ideoitin, mutta juttuvälikoima viimeisteltiin nykyiseen malliinsa vasta kahdeksan kuukauden kuluttua lanseerauksesta. Kaikessa suunnittelussa jouduttiin ottamaan huomioon painojälki. »

Näkymättömät kumppanimme
Vaikka emme usein huomaa, elämme yhteisellä miljoonien bakteerien kanssa. Kuinka ne voi ja miksi ne pitäisi tunnistaa?

Klassi menettämässä
Kun... (text continues)

Viikko-Kaleva

Lapset lähtivät aikuiskoulutukseen

Tornitouhua

Pöppökasvusto saattaa olla oikeudenkäyntiä

Aseveli Australiasta

REPORTAASI: POIKAMME MERTEN TAKAA

VIIKKO-KALEVA: Reportaasin ulospano isolle aukeamalle ei tukenut tarinallisuutta, ja yksittäiset kuvat hukkuivat helposti laajaan kokonaisuuteen.

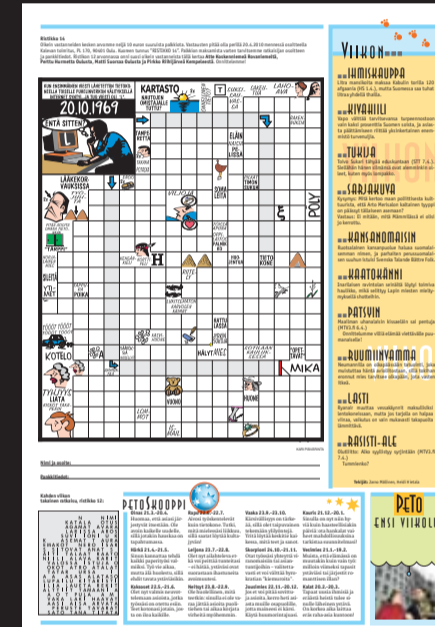
Aseveli Australiasta

”Thanks, mate”, William Sexton (oik.) kiittää Jonne Tuomea avusta. Tasmanian saareltä Santahaminan saarelle asepalvelukseen tullut Sexton ei puhu vielä suomea, mutta varusmestovereiden auttava käsi ojentuu aina tarpeen tullen.»

REPORTAASI: POIKAMME MERTEN TAKAA

SUNNUNTAI 13.2.2011: Niiles Nousuniemi kävi Santahaminassa haastattelemassa suomalaiskuksia poikia, jotka olivat tulleet asepalvelukseen Suomeen. Kuvat otti Pekka Peura.

PÄÄJUTTU: NÄIN SYNTYI SUNNUNTAI



PETO: Useimmiten 24-sivuinen tabloid-liite, jonka alkuosassa oli nuorten näkökulmasta tehtyjä juttuja ja menovinkejä, loppuosassa taas viikon televisio- ja radio-ohjelmien listaukset sekä muutama vinkki juttu.

Sunnuntain *Kalevan* osana ilmestyi ennen joka sunnuntai kahdeksansivuinen, broadsheet-muotoinen *Viikko-Kaleva*. Liitteellä oli hyvin vakiintunut jopa jäykkä-tyneeksi koettu formaatti, jonka osat oli pidetty käytännössä samanlaisina jo vuosia.

Kantava periaate oli viikon uutis-tapahtumien taustoittaminen reportaasien ja haastattelujen avulla. Rakenteessa oli omat paikkansa reportaa-sille, isolle ja pienelle henkilöhaastattelulle, ulkomaiden isolle ja pienelle taustajutulle, matkailujutulle, kysymyspalstalle ja toimittajien vuoro-viikoin kirjoittamalle kolumnille.

Viikko-Kalevaa teki toimitus, jossa oli vetäjän ja toimitussihteerin lisäksi 3-4 toimittajaa. He kuitenkin osallistuivat myös laajemman ajankohtais-toimituksen mukana muidenkin sivu-jen, kuten teemasivujen tekoon.

Viikko-Kalevaa tehtiin asiantunte-vasti ja vakavasti, mutta monen vuo-den jälkeen kaavat alkoivat kangistaa niin sisältöä kuin ulkoasuakin. Uu-distamisen tarpeen tunnustivat käsit-

Pedon nimi tuli sanoista perjantaista torstaihin eli ohjelma-listausten kattamasta ajasta.

tääkseni kaikki. Reportaasin ulospa-no isolle aukeamalle ei tukenut tarinalli-suutta, ja yksittäiset kuvat hukkuivat kokonaisuuteen. Ison henkilöhaas-tattelun muoto vaati 10 000 merkkiä, mikä tuotti usein puuduttavaa tekstiä, varsinkin jos päähenkilö oli valtakun-nan poliitikko, kuten usein oli.

Päivälehtien tuttuun tapaan juttujen ideoinnissa ja toteuttamisessa näkyi ajanpuute. Kuvituksessa ja taitossa py-rittiin korkeampaan tasoon kuin päi-välehdessä, mutta formaatin jäykkyys ja esimerkiksi kuvaajien kiireisyys vai-kuttivat lopputulokseen.

Taitoin itse *Viikko-Kalevaa* kesän 2007, joten tunsin sen hyvin. Sunnun-tain *Kalevaa* lukiessa ainakin minulle tuli tunne, että *Viikko-Kalevan* pystyi helposti ohittamaan pysähtymättä yhteenkään juttuun.

Peto nuorille ja eläkeläisille

Peto oli useimmiten 24-sivuinen tabloid-liite, jonka alkuosassa oli nuorten näkökulmasta tehtyjä juttuja ja menovinkejä, loppuosassa taas

viikon televisio- ja radio-ohjelmien listaukset sekä muutama vinkki juttu. *Pedon* nimi tuli sanoista perjantaista torstaihin eli ohjelmalistausten kattamasta ajasta. *Peto* ilmestyi perjantai-sin, tosin aivan loppuvaiheessa ilmes-tymspäivä siirrettiin torstaille.

Liitteen lukijatutkimukset ker-toivat, että sitä lukivat ahkerimmin eläkeläiset eli ne, jotka muutenkin lukevat sanomalehdet kaikkein tarkimmin.

Samaan aikaan sanomalehtien yleiset lukijatutkimukset kertoivat, että nuoret lukijat eivät välttämättä arvosta juuri heille suunnattua ai-neistoa, vaan hakevat sanomaleh-distä uutisia ja taustajuttuja kuten muutkin lukijat.

Pedon tekijät, vetäjä ja enintään kaksi toimittajaa, olivat osa ajankoh-taistoimitusta. Toimittajat tekivät vuosittain satoja ylityöntunteja, koska työtahti oli niin kiivas.

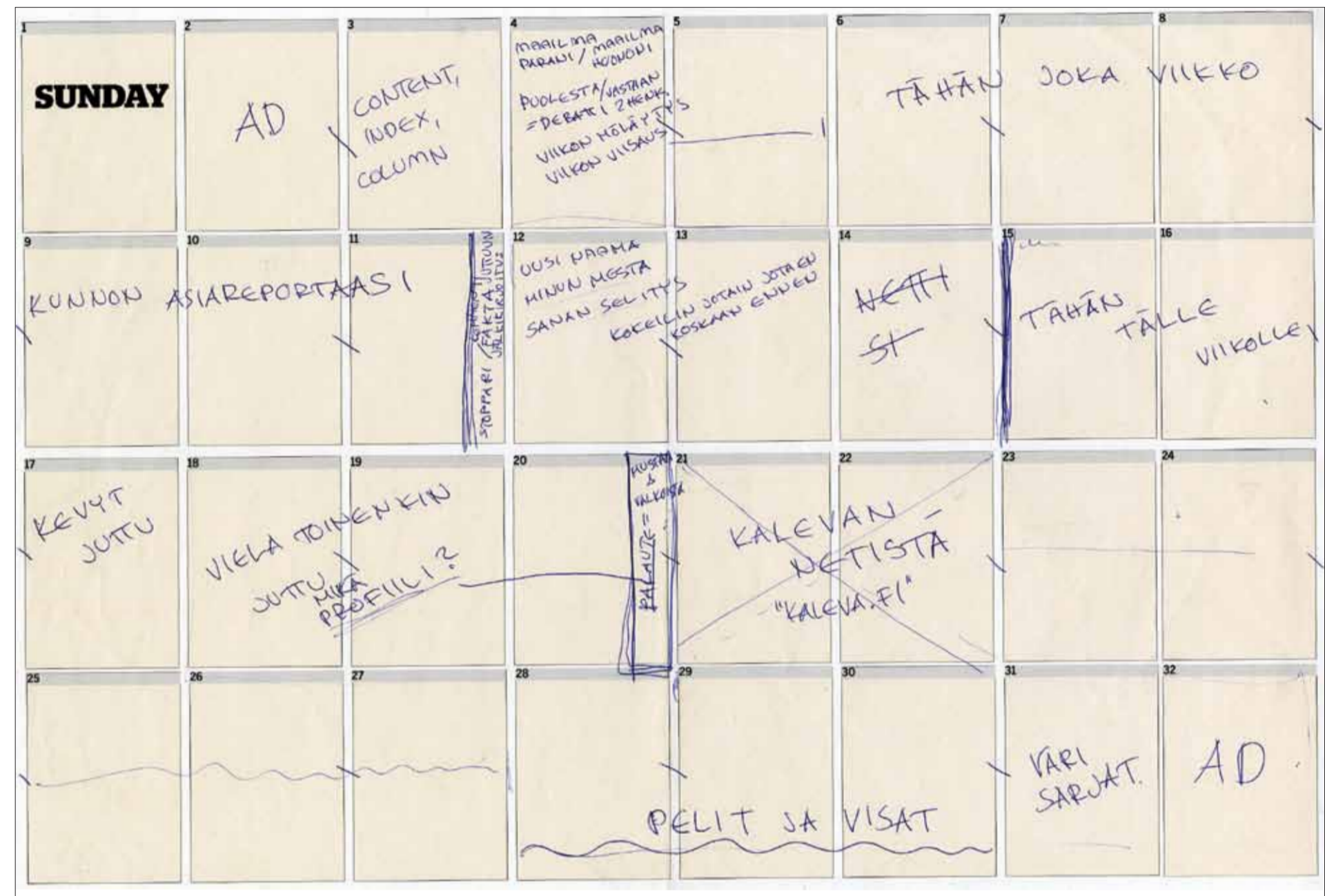
Pedon lakkauttamista suunniteltiin jo vuoden 2009 loka-marraskuussa, mutta epävarmuutta oli ilmassa. Rat-kaisu tehtiin vasta maaliskuun alussa 2010, kun uusista tabloideista oli teh-ty testipainokset.

Ilmoitusosasto esitti uudistuksen ohjausryhmässä, että *Viikko-Kaleva* ja *Peto* jatkaisivat ilmestymistään sellaisinaan syksyyn 2010. Uudistus-ryhmän vetäjä ja kaikki jäsenet olivat kuitenkin yksimielisiä siitä, että myös nämä liitteet pitäisi uusia yhtä aikaa runkolehden kanssa, koska niiden ul-koasu ja typografia koettiin kaikkein vanhentuneimmiksi koko *Kalevassa*.

Toimituksen nuorimpien jäsenten työryhmä teki esityksen *Pedon* säi-lyttämisestä niin, että kellokäään-nettäisiin urbaanin kaupunkiooppaan suuntaan, eli tapahtumavinkeille ja nuorten kaupunkikulttuurille annet-taisiin enemmän tilaa. Työryhmän esitys ei mennyt läpi.

Sunnuntain alustus

Uudistusryhmän vetäjä **Juha Tolonen** halusi, että minä keskityn ke-vään viimeisiksi kuukausiksi *Sunnun-tai*-liitteen ja *Tärpin* suunnitteluun, toki niin että graafinen neuvonantaja **John Bark** on tukena ja kommentoi suunnitelmia tarpeen tullen. Bark piirsi liitteen logon ja ensimmäisen



RAKENNESUUNNITELMA: Sunnuntaista kaavailtiin aluksi 32-sivuista asia- ja viihdelukemistoa. Tässä toimituspäällikkö Juha Tolosen piirtämä ensimmäinen rakennesuunnitelma.



Kaiken takana on punk

Pauli Kallion ja Kyky Ahosen juuri julkaistu Maalaispunkin päiväkirja on sekä muistelmateos että henkilökohtainen dokumentti siitä, millaista oli ollapunkkari Nivalassa 1970-luvun lopussa. **24**



KOEPAINOS 8.4.2010: Kannesta tehtiin asiallinen, mutta raikas. Typografiassa hyödynnettiin Stag-kirjainperheen eri leikkauksia. Kalevan painossa ei ole leikkuria ja painojälki on niin suttuinen, että esimerkiksi otsikon sijoittaminen kuvan päälle on joka kerta mietittävä tarkkaan. Peruskannessa kuva ja teksti ovat tästä syystä erillään.

PÄÄJUTTU: NÄIN SYNTYI SUNNUNTAI



USEITA GRIDEJÄ: Aha- ja tietovisa-sivut on suunniteltu viiden palstan jaolla. Jälkimmäisellä on myös ilmoituspaikkoja, jolloin visa taitetaan suppeampaan tilaan. Seis-aukeama (oikealla) on tehty 14-palstan rakenteella, samoin reportaasisivut. Joskus naisäskin on tarpeen käyttää viittä palstaa, jos aineisto koostuu pienistä palloista.



version sen kanneksi tammikuussa 2010 ja teki muutamia luonnoksia kolmosluvusta eli pääkirjoitus- ja sisällysluettelosivusta. Hän suunnitteli myös *fi*-sivun, jolla kerrattiin *Kalevan* verkkolehden *Kaleva.fi:n* tapahtumat viikon varrelta.

Piirsin toimituksen pyynnöstä kantta ja kolmosluvun uusiksi ennen vuoden 2010 loppua, ja *fi*-sivu teki tammikuussa tilaa kaupunkilomajuttulle. Muilta osin suunnittelin *Sunnuntain* itsenäisesti, tosin John Bark ja uudistusryhmän jäsenet kommentoivat luonnoksia pitkän matkaa.

Samaan aikaan *Sunnuntain* kanssa rakensin 16-sivuisen tv- ja menovinkkilitteen *Tärpin*.

Ajatuksena oli yhdistää viikonvaihteen lukemistoaineistoa ja *Pedon* nuorten aineistoa 32-sivuseksi viikonvaihdeliitteeksi. Minun mielestäni uuden liitteen rakentaminen vanhoista juttutyypeistä tuntui hiukan keinotekoiselta ja varsinkin se, että liite oli määrä jakaa kahteen osaan, alkupää viikonvaihdelukemistoksi ja loppupää kevyeksi ja riehakkaaksi nuorten sivustoksi. Tästä ajatuksesta kuitenkin uudistusryhmän vetäjä ja lukemiston toimitus pitivät kiinni.

Iso tila reportaaseille

Lukemisto-linjan uusi tuottaja, **Marjo Oikarinen** oli liitteen suunnittelun aikaan opiskelemissa Rovaniemellä. Alustavat sisältösuunnitelmat teimme kahdestaan toimituspäällikkö **Juha Tolosen** kanssa.

Aivan ensimmäiseksi 32-sivuseksi luonnostellun liitteen keskeltä rai-vattiin kuuden sivun eli kolmen aukeaman tila reportaasille tai laajalle profiilijutulle. Olimme Juhan kanssa molemmat kaivanneet *Kalevaan* paikkaa, jossa kuvareportaasi pääsisi oikeuksiinsa ja toimittajat pääsisivät tekemään pitkiä seurantaajuttuja.

Reportaasin oli määrä olla liitteen sydän, ja 32-sivuisessa kesken sitä olisi vara laajentaa tarpeen tullen jopa 8-sivuseksi. Tätä mahdollisuutta on tähän mennessä käytetty yhden keran. Reportaasin suunniteltiin päättyvän joka kerta toppariin eli esimerkiksi toimittajan kommentijuttuun tai grafiikkaan.

Seuraavalla aukeamalla on esimerkkejä toteutuneista kuuden si-

von pääjutuista. Jouluaattona 2010 julkaistu *Auringon kuvat* -reportaasi palkittiin vuoden parhaana feature-sivuna (vaikka siinä onkin kuusi sivua + kans) Sanomalehtien liiton sivukilpailussa.

Pitkät kuvareportaasit ovat kiitollisia taitettavia, ja myös toimittajat tulevat mielellään mukaan tekemään näyttäviä paketteja. Pullonkaula on yhä, mistä kiireiset tekijät varastaisivat aikaa ja energiaa ideoita tarpeeksi mielenkiintoisia juttupaketteja ja poikkeavia näkökulmia myös kuviiin.

Rakenne ja rytmi

Sunnuntain rakenteeseen haluttiin vuorotellen lyhyttä ja pitkää, vakavaa ja kevyttä. Osittain tätä periaatetta vastaan taisteli kahtiajako, johon aiemmin viittasin ja joka kasasi lyhyttä ja kevyttä aineistoa loppupuolelle.

Alkuperäistä rakennetta korjattiin heti ensimmäisen testilehden jälkeen. *Puheenvuoro* ja lähes aukeaman mittainen asiajuttu edelsivät välittömästi kolmen aukeaman mitaista pääjuttua, mikä teki lähdestä huomattavan raskaan.

Pääjuttua heivattiin aukeaman verran alkuun päin, ja puheenvuoro tuli vasta sen jälkeen. Tämä kuitenkin tarkoitti, että oikea keskiaukeama on pääjutussa vasta viimeisellä aukeamalla. Vain oikealla keskiaukeamalla voi esimerkiksi grafiikkaa vetää huolletta aukeaman yli. Muissa tapauksissa on aina pidettävä huolta, että tekstejä ei mene taitteen yli ilman marginaaleja.

Piirsin kokosivun ilmoituspaikat kakkoselle ja takasivulle. *Sunnuntaita* ja *Tärppiä* ehdotettiin Kärkimedian ilmoituspaikoiksi, joten näiden lisäksi sivuille 16-17 tehtiin vielä mahdollisuus pienemmille ilmoituksille.

Kalevan ilmoitusosasto on kuitenkin pitänyt *Sunnuntaita* vaikeana tuotteena myydä ilmoittajille osittain siksi, että uudistus tuli kesken vuotta eikä vuosilmoittajia luonnollisesti-kaan saatu heti mukaan.

Kun ilmoituksia ei saatu, otettiin takasivu toimitukselliseen käyttöön eli sinne sijoitettiin *fi*-sivu, joka oli alusta saakka tunnut hiukan irralliselta liitteen muuhun sisältöön verrattuna. Kuten jo mainitsin *fi*-sivu lakkautettiin tammikuussa, koska se koettiin

työlääksi ja lukuarvoltaan pieneksi.

Ensimmäinen dummy tehtiin 32-sivuisena, mutta kun päätös *Sunnuntain* aloittamisesta tuli helmikuussa (Ohjausryhmän pöytäkirja 11.2.), oli ehtona liitteen supistaminen kustannussyistä 24 sivuun.

Päätöimittaja **Markku Mantila** piti 32-sivuista liitettä tavoitteena vielä syksyllä 2010, jolloin aloitettiin neuvottelut *Turun Sanomien* kanssa juttuyhteistyöstä sen viikonvaihdeta-kin ja vuodenvaihteessa 2010-2011 uudistettavaksi suunnitellun *Extra*-liitteen kanssa. Tein useita uusia juttumalleja *Sunnuntain* laajentamista varten joulukuussa 2010, esimerkkeinä kolmen sivun henkilökuva ja koko sivun kuvitettu *Jussin tietovisa*.

Loppujen lopuksi toimitusjohtaja **Jukka Haapalainen** ei katsonut voitansa antaa lupaa liitteen laajentamiselle, koska siihen ei ollut saatu ilmoituksia. Uudet rakenteet ja juttumallit otettiin kuitenkin käyttöön, koska aineistojen vaihdosta oli sovittu *Turun Sanomien* kanssa.

Liitteenä muiden joukossa

Suomessa ilmestyy useita sanomalehtien tabloid-kokoisia viikkoliitteitä. Näistä nimekkäimpiä ja useaan kertaan palkittuja ovat *Aamulehden Ihmiset* ja *Asiat*-liitteet, *Iltta-Sanomien* ja *Iltalehden* viikkoliitteet ja vaikkapa *Maaseudun Tulevaisuuden Kantri*.

Jokainen edellä mainituista on sivumäärältään *Kalevan Sunnuntai*-liitettä isompi (*AL* liitteet yhteensä noin 44 sivua, *IS Plussa* 42 sivua ja *Kantri* 42 sivua).

Omassa sarjassaan ovat *HS:n Nyt* ja *Kuukausiliite*, joista kumpikaan ei vastaa *Sunnuntaita*. *Turun Sanomien Extra* vaihtaa aineistoja *Kalevan Sunnuntai*-liitteen kanssa, mutta se sisältää myös tv-aineistoa ja menokalenterin.

Useimmat tabloid-liitteet hakevat sanomalehdestä poikkeavaa ilmettä leikkureilla, joiden ansiosta painopinta jatkuu aivan sivun reunoihin saakka. Leikkaaminen tuottaa myös tabloid-sanomalehdistä pienemmän koon. *Kalevassa* ei tällä hetkellä pystytä tekemään leikattua liitettä.

Kaikkien mainittujen liitteiden, kuten myös ruotsalaisen *Dagens Nyheterin Söndag*-liitteen rakentaneen kantava

voima on 3-4 aukeaman mittainen pääjuttupaketti, jonka taitto on tyypillisesti väljää ja näyttävää.

Toinen liitteiden vakioelementti on 2-4 sivun mittainen henkilöjuttu, jossa päähenkilöstä kerrotaan haastattelun lisäksi myös näyttävien kuvien.

Lukemistoliitteillään sanomalehdet pyrkivät kilpailemaan aikakauslehtien kanssa, ja tuomaan sanomalehden lukijoille jotain ekstraa. Sanomalehdillä on käytössään uutiskoneisto, jonka avulla niiden on helppo tuottaa taustajuttuja ajankohtaisista aiheista. Toisaalta suomalaisten sanomalehtien liitteiden painolaatu ei *HS:n Kuukausiliitettä* lukuun ottamatta pysty kilpailemaan aikakauslehtien kanssa laadukkuudessa ja ylellisyydessä.

Kalevan nykyinen painokone vetee viimeisiään, eikä esimerkiksi värejä pystytä kohdistamaan kunnolla. Siksi *Sunnuntain* kanssa pidetään pääsääntöisesti kuva ja teksti erillään.

Miksi sitten *Kalevassa* ryhdyttiin uudistushommiin vain pari vuotta ennen uuden painokoneen käyttöönottoa? En itse asiassa tiedä syytä, mutta arvelen, että painokonepäätöstä jouduttiin odottelemaan niin monta vuotta, että tuotteiden ulkoasuille oli pakko jo tehdä jotain.

Kalevan Sunnuntai painottuu monesta muusta viikkoliitteestä poikkeavasti vakaviin puhevuoroihin ja repparitkin perustuvat usein uutisten taustoittamiseen, joten hiukan arkinen ja sanomalehtimäinen ulkoasu kertoo myös liitteen sisällöstä aika paljon. Ainakaan ulkoasu ei huijaa lukijaa glamourilla.

Ulkoasun tekijän ristiriitaisia tunnelmia kuvaa hyvin erään lukijan kommentti, jonka mukaan *Sunnuntai* on kuin aikakauslehti, mutta painettu halvimmalle paperille.

Gridenä pystyy ja vaakaan

Sunnuntain sivukoko on 273 x 390 mm, ja painopinta 251 x 372,325 mm. Kärkimedia-yhteistyössä mukana olevien tabloidien ilmoituskorkeus on 365 mm ja leveys 251 mm. Sivun tekstiala on sopeutettu tähän. Broadsheet-sanomalehtien uutis-sivut on useimmiten jaettu kahdeksaan palstaan ja tabloidit viiteen tai nyky-

VINJETTI

Aha

Rivirekisteri 11 p

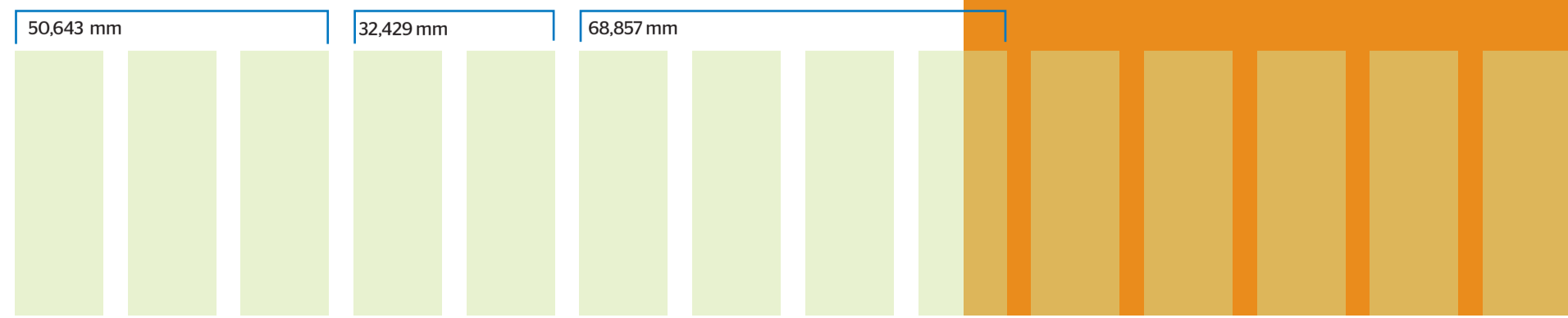
Aha-sivun otsikko

5-palstainen:
palstaleveys
47 mm,
väli 4 mm

Vaakataitossa kuvan alareuna.

Vaakataitossa tekstin yläreuna, kohdistus versaali T:n mukaan

14-palstainen: Tavallisin jako 4x3=palsta (50,643 mm) ja 2x1=välipalsta (32,429 mm). Palstaväli 4 mm. Tekstipalstana mahdollinen myös 4x1 (68,857 mm).



Sunnuntain sivukoko on 273 x 390 mm, ja painopinta 251 x 372,3 mm.

Ilmoituskorkeus 365 mm (Kärkimedia)

PÄÄJUTTU: NÄIN SYNTYI SUNNUNTAI

Sunnuntai

Aamu Fruitparkissa

Arto Mikkonen

16.1.2011: Paltamolainen rekkakuusi Arto Mikkonen kyllösty jatkuvan poissaoloaan kotoa ja vaihto alaa. Valokuvaja Jarkko Mikkonen istui veljensä seurassa tämän viimeisen keikan Holantiin.

REPORTAASI: REKALLA EUROOPPAAN

Euroopan valloittajat

Viime vuonna yli puolet Suomen viennistä meni muihin EU-maihin. Suurin osa tavaroista kuljetettiin rekalla. Rekkoja ajavat keski-ikäiset miehet, jotka pitävät Suomen jousi- ja kalakauden kerrallaan viedäkseen näihin perille. Yksi heistä on **Matti Vaittinen**, joka aloitti alalla viikottain vuorokauden ajattuna ja tulle Euroopan peremmälle kuin moni EU-parlamentin edustaja. Vaittisen nuorempi kollega, paltmolainen **Arto Mikkonen**, kyllästyi jatkuvan poissaolon kotoa ja vaihtoi alaa. Valokuvaja **Jarkko Mikkonen** istui veljensä seurassa tämän viimeisen keikan Holantiin.

REPORTAASI: REKALLA EUROOPPAAN

Arto Mikkonen on paltmolainen rekkakuusi, joka on tullut Eurooppaan ajamaan rekkaa. Hän on keski-ikäinen mies, joka on ajanut rekkaa jo vuosia. Hän on kyllästynyt jatkuvan poissaolon kotoa ja vaihtoi alaa. Hän on nyt valokuvaja.

REPORTAASI: REKALLA EUROOPPAAN

Arto Mikkonen on paltmolainen rekkakuusi, joka on tullut Eurooppaan ajamaan rekkaa. Hän on keski-ikäinen mies, joka on ajanut rekkaa jo vuosia. Hän on kyllästynyt jatkuvan poissaolon kotoa ja vaihtoi alaa. Hän on nyt valokuvaja.

REPORTAASI: REKALLA EUROOPPAAN

Arto Mikkonen on paltmolainen rekkakuusi, joka on tullut Eurooppaan ajamaan rekkaa. Hän on keski-ikäinen mies, joka on ajanut rekkaa jo vuosia. Hän on kyllästynyt jatkuvan poissaolon kotoa ja vaihtoi alaa. Hän on nyt valokuvaja.

REPORTAASI: REKALLA EUROOPPAAN

Arto Mikkonen on paltmolainen rekkakuusi, joka on tullut Eurooppaan ajamaan rekkaa. Hän on keski-ikäinen mies, joka on ajanut rekkaa jo vuosia. Hän on kyllästynyt jatkuvan poissaolon kotoa ja vaihtoi alaa. Hän on nyt valokuvaja.

Olimme kaivanneet Kalevaan paikkaa, jossa kuva-reportaasi pääsisi kunnolla esille.

Sunnuntai

Isännän elkein

Jarmo Korhonen on lukenut karsimonsa. Hän on ollut isännän elkein.

13.6.2011: Toimittaja Ilkka Lappalainen teki puoluesihteerin Jarmo Korhosen henkilökuvan ennen keskustan puoluekokousta. Lähtöaukeaman kuvan piirsi Ulla Etto, jonka kynän jälki näkyy usein muissakin liitteissä.

REPORTAASI: REKALLA EUROOPPAAN

Korhonen on lukenut karsimonsa

Jarmo Korhonen on lukenut tarkkaan oppiisänsä, maallisuuden puoluesihteerin Arvo Korhosen opit. Menetelmät puoluekokouksen pyörittämiseen ovat suoraan Korhosen 1950-luvulta. Korhosen lukemina on myös toinen oppi-ikä. Eikä hän ole Sarteri Altkio, vaan Kalle Kustaa Pykälä. Järjestyksellisesti, että Jarmo Korhosen nimi on jäänyt pyörittämään keskustan historiaa. Häneltä voi tulevaisuudessa googata sanalla vaiminpuolus.

REPORTAASI: REKALLA EUROOPPAAN

Jarmo Korhosen jäljet näkyvät 8-13

»Kentän äänestä muodostui Korhosen brandi»

REPORTAASI: REKALLA EUROOPPAAN

Jarmo Korhosen jäljet näkyvät 8-13

»Jokaisesta lupauksesta on syntynyt kaaos»

REPORTAASI: REKALLA EUROOPPAAN

Jarmo Korhosen jäljet näkyvät 8-13

»Kaikki rahat yhden peukanon alla»

REPORTAASI: REKALLA EUROOPPAAN

Jarmo Korhosen jäljet näkyvät 8-13

»Julkisuus tuurtuu farssiksi»

Yksi reportaasin muodoista on tyypografisesti vähäeleinen, yhtenäinen, pitkä juttu.

Sunnuntai

Auringon kuvat

Tarja Tytgyn

24.12.2010: Auringon reittejä piirtävät solarigrafit ajoitettiin vuoden pimeimpään aikaan. Sitkeä ryhmäponnistus toi feature-sivujen voiton Sanomalehtien liiton vuoden parhaiden sivujen kilpailussa.

REPORTAASI: AURINGON KUVAT

Valon jäljillä

Neulanreikakuvaus on säilynyt harrastuksena huikasta kehitymisestä huolimatta. Tai ehkä juuri siksi, sillä käsillä tekeminen ja valokuvauksen perusteisiin palaaminen kiehtovat monia. Yksi askel tällä valokuvauksen osa-alueella on **solarigrafia**: päivien, viikkojen tai kuukausien valotusajat, joilla halutaan ikuistaa Auringon reittejä taivaalla. »

REPORTAASI: AURINGON JALJILLA

Auringon jäljet näkyvät 8-13

»Joulukuun aurinko juuri viistää taivaanrajan yll.»

REPORTAASI: AURINGON JALJILLA

Auringon jäljet näkyvät 8-13

»Silmä ei Auringon liikettä näe, mutta jos seloit solarigrafapunkin viereissä, voit kehittää tuosta päivästä muistoksi kuvan, johon Auringon rata valottuu.»

REPORTAASI: AURINGON JALJILLA

Auringon jäljet näkyvät 8-13

»Näin teet solarigrafapunkin»

REPORTAASI: AURINGON JALJILLA

Auringon jäljet näkyvät 8-13

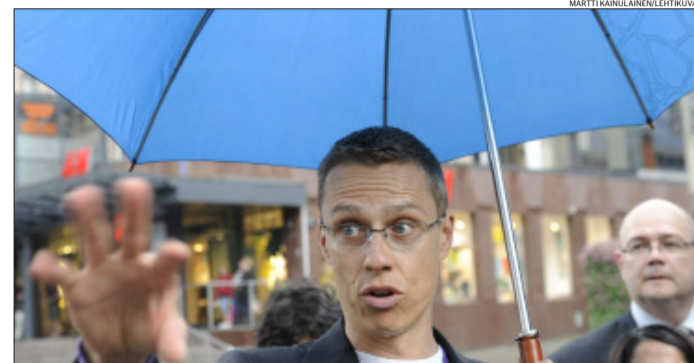
»Parkkiasistentteja on työllistetty kaikilla mantereilla Antarktista lukuun ottamatta.»

Auringon kuvat ei kaivannut välipalstaa, koska siinä oli paljon kuvia.

PÄÄJUTTU: NÄIN SYNTYI SUNNUNTAI

10 SUNNUNTAI

»Mihin lähes 300:a ulkomailla asustavaa suomalaista virkamiestä tarvitaan, kun soppaa sotkemaan tulee myös Euroopan unionin ulkoasiainhallinto?



Kuvan alalaita Y: 226,372 mm

ULKOMINISTERI Alexander Stubbs (kok.) on pistänyt tuulemaan myös diplomaattikouluutuksessa. Hän haluaa poliittiset muusit välittömästi koulutukseen mukaan mutkin kuin tulevia diplomaatteja.

Diplomaattikursseille valittiin Salla Talvitie puhuttelee viimisteille muutos- ja haasteita van merikollegan tarjovassa asun- ronnassa Helsingin Aachaninassa. Muutolaatulle ja Talvitiele heittyi viid varsin säälittömien suide.

»Täällä herellä Talvitie on ministerin leivissä kampa Suomea Ken turvallisuus jäseneksi. Sitä työkokous esti arvostettiin, koska hakemut kursseille kerran kin. "Jos minua ei nyt olisi ollut luvuttanut, vaan ha- doilliset uudelleen."

Palstajako 14: normaali palsta 3 väli palsta 2 4 ja 5 ovat myös käyttö- kelpoisia kainaloissa tms. Myös kuvat seuraavat useimmiten palstajakoa.

TYYLIKIRJA: Sunnuntain tyylikirja on jouduttu päivittämään jo monta kertaa, kun alkuperäiset värit osoittautuivat ongelmallisiksi painossa ja lehti yhteistyö on tuonut uusia juttutyyppiä.

Profiili: Navigaattori on korvattu Petterin parissa kaverin kun pukee hiihtopukuun maunattomasti. **Sivu 20**

Valo ja Varjo: Lemmenkirjat tulivat Pätkän kalteeseen tuomari. **Sivu 18**

Ajankohtainen: Yhä useammin lap- sen haudon rakaste- tuomari. **Sivu 6**

KALEVA
Marjo Oksanen, laittaja
044 796 5227
PL 170, 00401 Oulu
www.kaleva.fi

Auringon kuvat
Tarja Tryggin solangrafiassa on Auringon kaaret joulusta juhannukseen Helsingissä. Kalevan kuvaaja **Pekka Ala-aho** tallensi talven valon Oulun torilla. Sivut 8-13

KALEVA



Y: 14 mm

Jatkomerkin löydät merkistöstä

Taitteen yli menevän kuvan kuvateksti EI YLIÄ TAITETTA!

PERTTU LAAKSONEN kouluttaa diplomaatille esiintymistä. Hänen mukaansa tärkeintä on tulla, mihin viestintää pyrkii, mikä minkään tilaisuuden tavo- unnottaa. "Miten viesti välittyy erilaisille kuulijakunnille", Laaksonen sanoo.

»"Pöytäkirjan haastattelut te- reetillä. Ja tein siinä parha- ajatus puoleiden edustuksen siesta on kyllä nimittäin jär- rajalla sanoo. "Edustaja laukunassa, asiantuntija Juhka Eskelinen että pelkän virkamiesten on viivästy tehdi diplomaatin sisäsihtipäntäpöin. "Ei diplomaatin lapsi vastaan, valmista voisi tulla itseän- tä, ja tavat ja pientyösy- tyistyvät eteenpäin."

Tekstin versaalilinja 259,175

»"Täällä on kerran kerran tar- tarvitaan erilaisia ihmisiä ja kou- lukuksia. Ja sanomme aina, että kol- kritiikki", Leena Aalto painottaa.

VIDEN KUKAIDEN MANNI KAHDEN VUODEN KOULUT.

2014 tammikuu
Mausoleumin ensimmäistä puista versiota alettiin rakentaa Leninin kuolemaa seuravana päivänä.

1930 lokakuu
Kivisen hautaustömerkin rakennustyö valmistui.

1991 joulukuu
Mausoleumia ei rahoiteta enää valtion varoista, vaan toiminta perustuu lahjoituksiin ja keräysvaroihin.

1993 tammikuu
Venäjän presidentti Boris Jeltsin sukki mausoleumin, mutta se avattiin uudelleen.

TYYLIKIRJA: Sunnuntain tyylikirja on jouduttu päivittämään jo monta kertaa, kun alkuperäiset värit osoittautuivat ongelmallisiksi painossa ja lehti yhteistyö on tuonut uusia juttutyyppiä.

Sunnuntai
27. helmikuuta 2010

KALEVA
Marjo Oksanen, laittaja
PL 170, 00401 Oulu
www.kaleva.fi

Jazz-tytön juuret
Tulian metsässä lapset soittivat Johanna Iivanselän takki ensimmäisenä. Teemä kuulok- leevy. Sivut 14-16

Laulitko tuntevaisi nämä kappot? Sivut 6-11

KANSI KEHITYY: Alkuperäisessä kannessa (vasemmalla) pienet juttuvinkit on liitetty sivun yläosaan. Toimittajat piti näitä vinkkejä liian huomaamattomina. Helmikuun sisältöuudistuksen yhteydessä pienten vinkkien korkeutta nostettiin. Aikakauslehtimäisen kannen tekeminen on haastavaa, kun kuvan päälle harvoin uskaltaa sijoittaa tekstiä. Viereisen kannen kuvitus on Henna Raitalan.

Tyhjän päällä
Sivut 8-13

Kuivastie 12

Sunnuntai
KALEVA

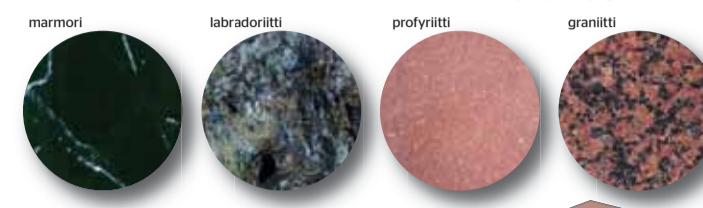
Jazz-tytön juuret
Tulian metsässä lapset soittivat Johanna Iivanselän takki ensimmäisenä. Teemä kuulok- leevy. Sivut 14-16

Laulitko tuntevaisi nämä kappot? Sivut 6-11

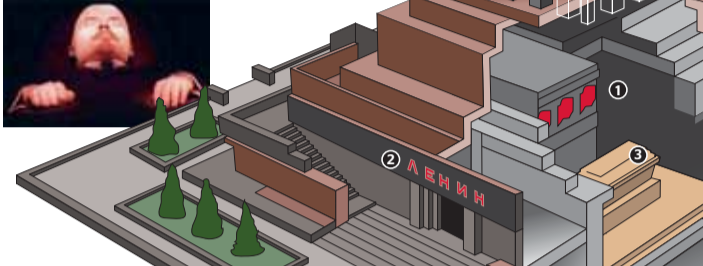
KANSI KEHITYY: Alkuperäisessä kannessa (vasemmalla) pienet juttuvinkit on liitetty sivun yläosaan. Toimittajat piti näitä vinkkejä liian huomaamattomina. Helmikuun sisältöuudistuksen yhteydessä pienten vinkkien korkeutta nostettiin. Aikakauslehtimäisen kannen tekeminen on haastavaa, kun kuvan päälle harvoin uskaltaa sijoittaa tekstiä. Viereisen kannen kuvitus on Henna Raitalan.

ЛЕНИН

- Leninin mausoleumi on klassinen neuvosto-arkkitehtuurin muunnos.
- Sen suunnitteli arkkitehti A.V. Shchusev.
- Se on myös osa Unescoron maailmanperintökohdetta, johon kuuluvat Kremlin ja Punainen tori.
- Teräsbetonista ja tiilistä rakennetut seinät on verhoitu marmoreilla, labradoriitilla, porfyriitilla ja granitiilla.



- 1 Kuutionmuotoinen hiljentyminen, jonne vieraat laskeutuvat kolme metriä leveitä portaita. Punaiset kuvitot hiljentyneeseen seinään symboloivat täpöä.
- 2 Nimi LENIN on kirjoitettu sisäkänkymin ylle punaisella kvartsiitilla mustalle labradoriittipöydälle.
- 3 Leninin arkkua pidetään avoimena vierailijoiden aikana.



Vladimir Iijits LENIN
22.4.1870-21.1.1924

■ Leninin ruumis balsamoitiin pian hänen kuolemansa jälkeen 1924 ja sijoitettiin mausoleumiin.

■ Kolmen vuoden välein muumioille vaihdetaan uusi puku ja kravatti. Ennen toista maailmansotaa ruumis oli puettu sotilaspukuun, mutta nykyään käytetään tummaa juhlapukua.

MAUSOLEUMIN HISTORIA

1924 tammikuu
Mausoleumin ensimmäistä puista versiota alettiin rakentaa Leninin kuolemaa seuravana päivänä.

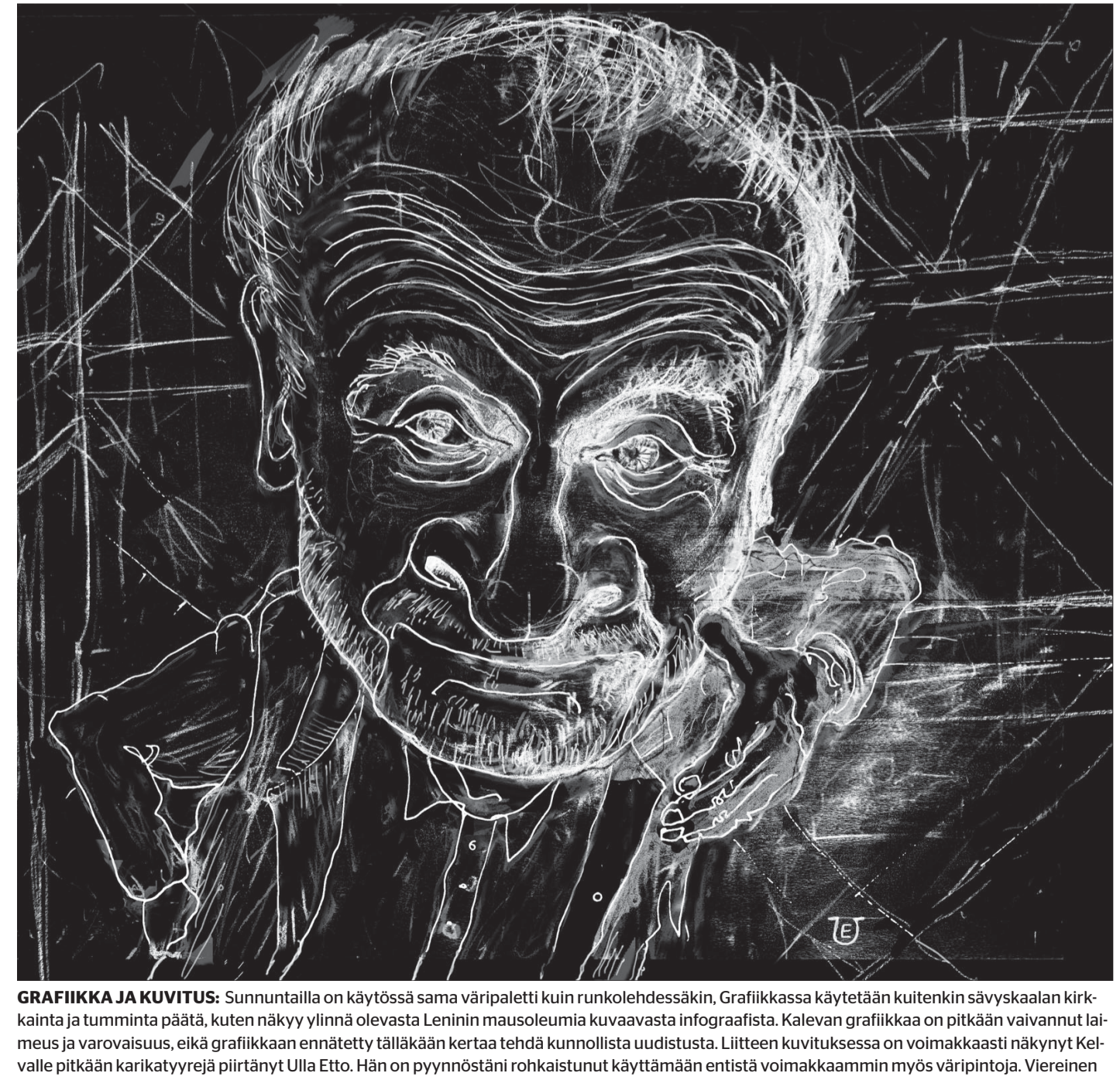
1930 lokakuu
Kivisen hautaustömerkin rakennustyö valmistui.

1941-1945 tammikuu
Toisen maailmansodan aikana 1941-1945 Leninin muumio joutui evakokoon Tjumeniin, kun Saksaan armeijan joukot uhkasivat Moskovaa.

1991 joulukuu
Mausoleumia ei rahoiteta enää valtion varoista, vaan toiminta perustuu lahjoituksiin ja keräysvaroihin.

1993 tammikuu
Venäjän presidentti Boris Jeltsin sukki mausoleumin, mutta se avattiin uudelleen.

GRAFIKKA LEA REMES JA ELIA SARASTAMO



GRAFIKKA JA KUVITUS: Sunnuntailla on käytössä sama väripaletti kuin runkolehdeissäkin. Grafiikassa käytetään kuitenkin sävyyskaalan kirkkainta ja tummintaa päätä, kuten näkyy yllä olevasta Leninin mausoleumia kuvaavasta infograafista. Kalevan grafiikkaa on pitkään vaivannut laimeus ja varovaisuus, eikä grafiikkaan ennätetty tälläkään kertaa tehdä kunnollista uudistusta. Liitteen kuvituksessa on voimakkaasti näkynyt Kellalle pitkään karikatyyrejä piirtänyt Ulla Etto. Hän on pyynnöstäni rohkaistunut käyttämään entistä voimakkaammin myös väripintoja. Viereinen piirros on Kalevan vaaliliitteestä.

4. »Pinnalta keskisteeseen

MAAPALLON SÄDE on noin 6370 kilometriä. Koska ihmisen on syvimmilläänkin onnistunut kairata maapallon pintaan vain pikkuruisen koton, 12 kilometriä, päättämällä Maan sisärakenteesta on tehty pääasiassa tutkimalla maanjärjestyksellään erilensittä.

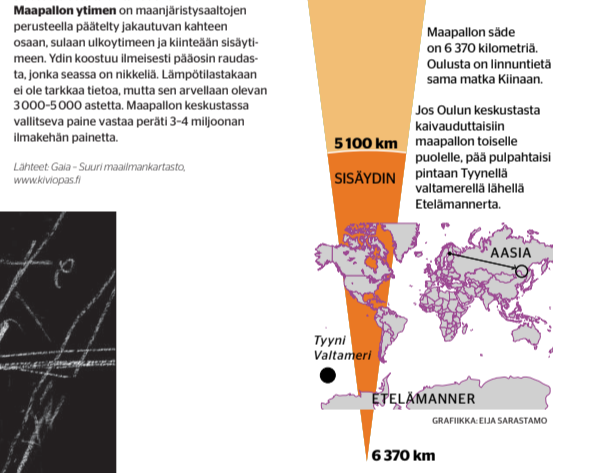
Maapallo jaetaan kemiallisen koostumuksen perusteella kolmeen kehään: kuoreen, vaippaan ja ytimeen. Mekaanisten ominaisuuksien perusteella toisistaan voidaan erottaa litosfaari, astenosfaari, mesosfaari ja ydin.

Kuori on maanteiden kohdalla kymmenien kilometrien mutta valtamerien kohdalla vain noin 5-8 kilometrin paksuinen. Kuori ja vaipan ylin osa muodostavat yhdessä litosfaarin eli kivikehän.

Litosfaari on jakaantunut jykkin laattoihin, joita useimmat sisältävät sekä maanteisiä että merialueita. Laatat liukuvat astenosfaarin oittain sulan kivien päällä ja voivat joko törmätä toisiinsa, erkaantua toisistaan tai liukua sivuttain toistensa nähden. Laattojen reunus-alueita esiintyy tulivuoria ja maanjäristyksiä.

Vaippa muoduttuu jähmeämmiksi alemmaksi kerrokseen mesosfaarissa. Lämpötila kasvaa yhä lähemmäksi ydintä, kun se kuoren lähellä on noin 1800 astetta, mesosfaarin alaosassa astetta on tuhat enemmän.

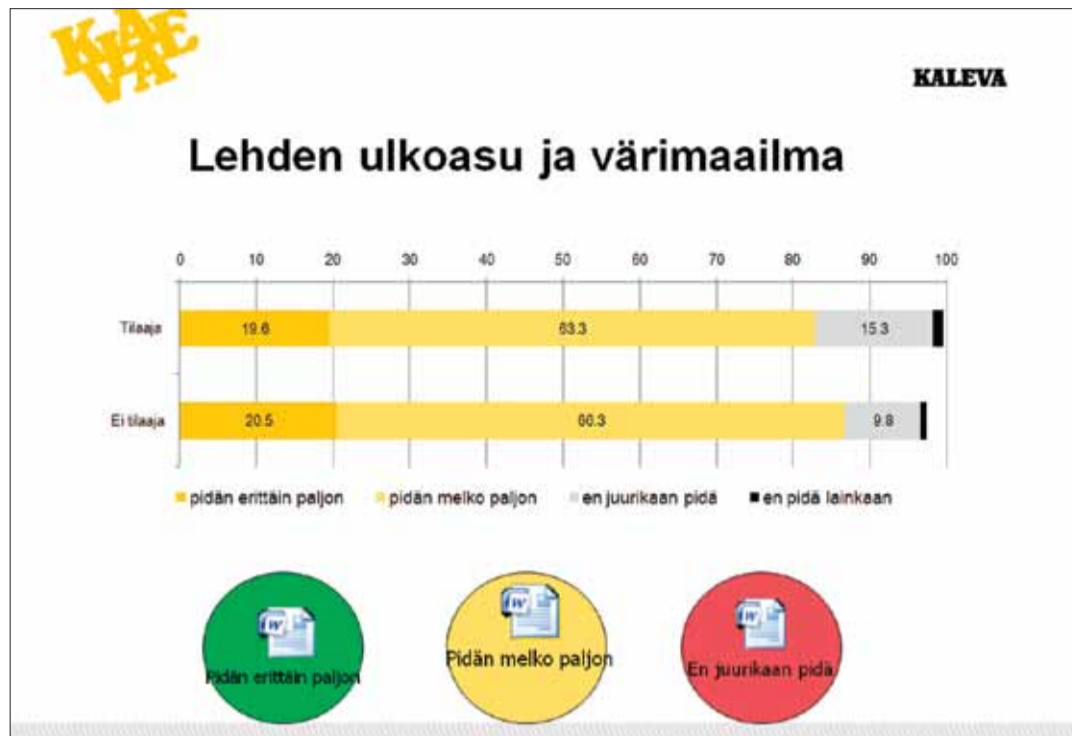
Maapallon ytimeen on maanjärjestyksen perusteella jaettu jakautuvan kahteen osaan, sulaa ulko-ytimeen ja kiinteään sisä-ytimeen. Ydin koostuu lähes täysin raudasta, jonka seassa on nikkelä. Lämpötilakaan ei ole tarkkaa tietoa, mutta sen arvelaan olevan 3000-5000 astetta. Maapallon keskustaassa vallitseva paine vastaa peräti 3-4 miljoonan ilmakehän painetta.



LYHET GÖR - SUOMI MAANMÄÄRÄTÄ, www.kaleva.fi



PALAUTE: PÄIVÄN SANA TAKAISIN!



HELMIKUUN TESTILEHTI. Lukijatutkimukseen vastasi lähes 300 Kalevan tilaajaa ja yli 120 ei-tilaajaa. Ei-tilaajista yli 90 prosenttia piti ulkoasusta ainakin melko paljon.

Reportaasi

Yhtä arkea ja juhlaa

- Tutkimukseen osallistui 442 panelistia, joista 348 (79%) oli tutkimushetkellä lukenut päivän lehden. Heistä 246 oli lukenut Sunnuntai liitettä. Juttua oli lukenut yhteensä 222 panelistia.

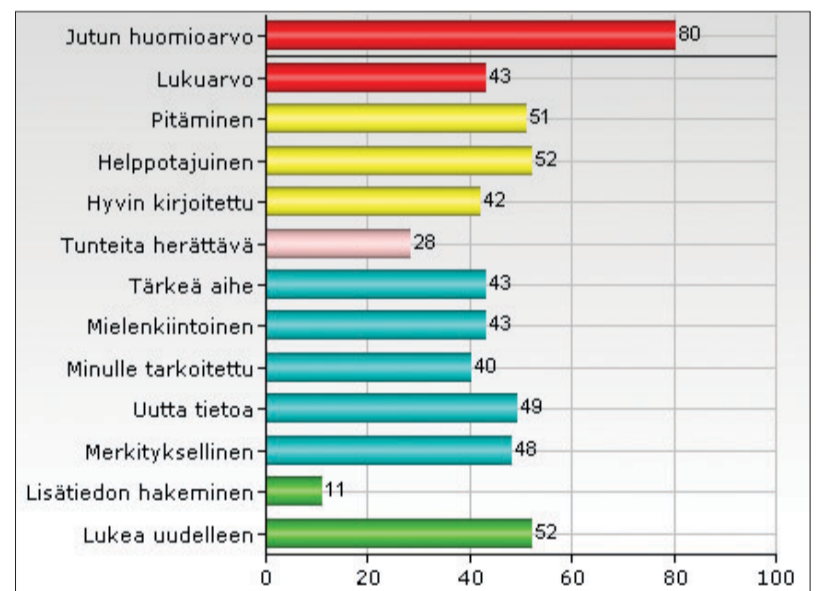
SUNNUNTAI: Liitteen toisessa lukijatutkimuksessa selvitettiin, miten 5.12.2010 julkaistu reportaasi Moskovin-suurlähtettilään Matti Antosen päivästä oli vastaanotettu.



RUNKOLEHTI/TILAAJAT. Millaisilla adjektiiveilla kuvaisit lehteä? Näin vastasivat testilehden saaneet tilaajat helmikuussa 2010. Sanan koko kuvaa sen määrää vastauksissa. Adjektiiveja ei annettu valmiina luettelona.



RUNKOLEHTI/EI-TILAAJAT. Selkeä voitti, mutta sekava nousi pronssille.



SUNNUNTAI: Uudeksi liitteeksi Sunnuntai on huomattu kohtuullisen hyvin ja lähes 70 prosenttia Kalevan lukijoista lukee sitä säännöllisesti.

Palautteen vähäisyys yllätti

Kriittisiä lukijapalautteita 5510-uudistuksen jälkeen tuli 534 kappaletta.

Päivänsanan poisto kirvoitti lukijoilta eniten kriittistä palautetta runkolehden uudistuksessa. Kun sitä vaadittiin voimalla takaisin vielä puolen vuoden kuluttua, päätoimittaja antoi periksi ja päivän sana palautettiin. Pääkirjoitussivun ja kuolinilmoitusten siirto lehden kakkososaan herättivät nekin kiukkua, joka näkyi vielä tammikuun 2011 lukijatutkimuksessa.

Toimituksissa on yleensä sellainen käsitys, että pääkirjoitukset ovat pakopullaa, joita kukaan ei lue. Varsin monet *Kalevan* lukijat kuitenkin kertoivat pääkirjoituksen olevan lehden painavinta antia, ja sijoittamalla pääkirjoituksen samalle aukeamalle lukijakirjeiden kanssa lehti murensi omaa arvovaltaansa.

Hannu Pulkkinen kirjoittaa väitöskirjassaan hierarkioiden ristiriidasta, joka ilmenee niin, että toimituksen

PALAUTETTA KERÄTTIIN

- Kaksi lukijapaneelia** luki runkolehden testilehtiä ja vastasi kysymyksiin.
- Testilehtiä** lähetettiin tilaajille ja ei-tilaajille. Vastaukset saatiin lähes 300 tilaajalta ja noin 120 ei-tilaajalta.
- Uudistuksen** jälkeen toimitukseen tuli 534 kriittistä palautetta, joihin kaikkiin pyrittiin vastaamaan.
- Tämän vuoden** helmikuussa tehdyssä lukijatutkimuksessa Kalevan lukijat ovat varsin tyytyväisiä lehteen ja sen ulkoasuun.
- Levikki** on jatkanut hidasta laskua.

tekemä tai arvotusten mukainen ryhmittäminen poikkeaa lukijoiden käsityksistä (Pulkkinen 2008, 239). Toimitus sijoittaa aineistoja lehden oman journalistisen kulttuurinsa ja organisaatio- ja tuotantorakenteensa perusteella. Lukija voi kokea nämä rakenteet epäloogisina. Toisaalta päivälehti on tuote, jossa aluksi epäloogisina koettuja asioita voidaan myöhemmin puolustaa henkeen ja vereen, koska siedättäminen on päivittäistä.

500 palautetta on ison maakuntalehden uudistuksen jälkeen pieni määrä. Toimituksessa on tulkittu tämä siten, että uudistus onnistui. Voi kuitenkin kysyä, johtuuko palautteen vähäisyys siitä, että lukijat eivät enää välitä lehdestään. Yksi vaikuttava tekijä on myös se, että lukijat alkavat tottua uudistuksiin ja rajuihinkin tempuihin.

Päivän sanaa vaadittiin takaisin 94 palautteessa, pääkirjoitussivua takaisin kakkososivulle vaati 46, kuolinilmoitusten paikkaa koski 23 ja ulkoasua kritisoitiin 117 palautteessa. Ulkoasupalautteet hajaantuivat kuitenkin hyvin erilaisiin asioihin tekstin liiasta pienuudesta kuvien suureen kokoon.

Palautetta tuli joka tapauksessa suhteellisesti huomattavasti vähemmän kuin tammikuussa, jolloin uudistettiin *Kalevan* verkkolehti *Kaleva.fi*. Uudistus vietiin käyttäjille teknisesti keskeneräisenä, ja se näkyy vielä nytkin kävijämäärien pudotuksena uudistusta edeltävästä ajasta.

Peto-liitteen lakkauttamisesta on tullut ikävöivää palautetta suoraan teki-joille. Palautekanavan maininnat ovat olleet yksittäisiä, ja *Viikko-Kalevaa* ei tietääkseni ole kaivattu takaisin.

Sunnuntai-liitteestä on tehty kaksi lukijatutkimusta, joiden tulokset kertovat, että liitettä lukee noin 70 prosenttia *Kalevan* lukijoista.

Ulkoasusta tutkimuksessa on tullut kahdensuuntaista palautetta. Liitettä on moitittu harmaaksi, sanomalehtimäiseksi ja sen painojälkeä suttuiseksi ja harmaaksi.

Toisaalta moni vastaaja on kiitellyt liitteen selkeyttä, energisyyttä sekä hyvää ja käytännöllistä kokoa.

”Taitolla ja kirjjasimilla on mielestäni saavutettu mukavaa ja helposti luettavaa ilmettä. Erityisesti pidän pikkupalstoista (kuten pilkunviilaukset ym.), jotka tuovat pientä lisää raskaampien ja pidempien juttujen sekaan ja joista saa kuitenkin ajattelun aihetta. Kuvat ovat tarpeeksi suuria ja yleensä mielenkiintoisia, ” kuuluu tekijälle mieluisa palaute.

NÄIN SYNTYI **SUNNUNTAI**

LAMK, Muotoiluinstituutti
Graafisen suunnittelun
lopputyö
Kevät 2011
Leena Kosonen

MARS ETEENPÄIN!

RISTO RASILA



ISO INVESTOINTI. Uusi painotalo nousee 3,5 hehtaarin tontille Oulun Ruskoon. Se on konehankintoiheen Kalevan historian suurin investointi,

Printtiä ja sähköistä kehitetään rinnan

Kalevan ensimmäinen lukulaite-versio julkaistaan toukokuussa

Viereisessä kuvassa Kalevan *Sunnuntai*-liite on kuviteltu sellaisenaan luettavaksi iPadillä.

”Sunnuntai voisi toimia näköislehtimäisenä lukulaitelehden pohjana”, sanoo Kalevan asiakkuus- ja kehitysjohtaja Heikki Nurmi. (Nurmen haastattelu maaliskuussa 2011)

”Aidoksi lukulaitelehdeksi *Sunnuntai* ei sellaisenaan ole. Tarvitaan rakenne ja ulkoasu, joka toimii lukulaitteessa. Ja niiden lisäksi vielä rikasta sisältöä, kuten videota, interaktiivista ja animoitua grafiikkaa, hyötysovelluksia ja niin edelleen.”

Kalevan ensimmäinen lukulaite-versio julkaistaan toukokuussa 2011. Se perustuu näköislehteen. Sovellus tarjoaa kaksi erilaista näkymää: toinen lehden kaltainen ja toinen rakenteellinen näkymä. Jälkimmäinen on lista juttuja, joista voi valita mieleisensä.

Kaikkia isoissa lehtitaloissa tutkitaan nyt, miten lukulaitteet vaikuttaisivat toimitukselliseen työhön ja varsinkin minkälaisia ansaintamalleja niissä voisi piillä.

”Uusi tuote omaksutaan nopeasti silloin, kun se liikuttaa jotain syvempää ihmisen sisällä. Jos sähköisen laitteen tai paperin lukukokemus on jotain parempaa kuin paperilehden, voi se vallata markkinan,” Nurmi sanoo.

Yksi kannuste lukulaiteiden ja näköislehtien kehittämiseen on koko ajan kalliimmaksi käyvä jakelu.

Uskosta painettuun sanomalehteen kertoo se, että Kaleva Oy rakennuttaa uutta painotaloa. Investointi on tehty laskelmilla, joiden mukaan sanoma-

”Päivälehdet pysyvät elossa niin kauan kuin ne ovat voitollisia. Kun niiden talouden tasapaino pettää, ne painuvat syvyiksiin.”

John Bark: Pappersvargen, Barking Dog Publishing, 2009



lehtien levikit eivät lähimmän kymmenen vuoden aikana putoa nopeammin kuin nykyisessä tahdissa eli prosentin verran vuodessa.

Ainakin vielä vuoden 2011 alkupuoliskolla myös ilmoittajat uskoivat paperiin, sillä ilmoitustulot olivat vakaassa nousussa. *Kalevassa* arvioidaan, että paperilehden osuus vielä kymmenen vuoden kuluttua oli selvästi yli puolet. Samassa ajassa digitaalisessa liiketoiminnassa pyritään 15 prosentin osuuteen liikevaihdosta.

Yllä olevista arvioista huolimatta varmaa on vain se, että painetun sanomalehden tulevaisuus on epävarma. Isot lehtitalot ovat läheneet kohti tulevaisuutta hyvinkin erilaisiin suuntiin.

Radikaaleista ratkaisuista hyvä kansainvälinen esimerkki on portugalilainen *i*, joka Javier Errean vetämässä uudistuksessa romutti vanhan osastorakenteensa kokonaan, ja lähestyy

ulkoasussaan aikakausilehteä (Errea Oulussa 2009 ja Tapola 2011, 32). Tanskalainen *Politiken* puolestaan haluaa kertoa taustat, ja jättää nopeat uutiset sähköisille välineille. *Aamulehti* haluaa tarjota lukijoilleen joka päivä yllättävällä tavalla tehdyn jutun.

Sanomalehtien typografian ja ulkoasun kuten sisällönkin tekijät joutuvat miettimään, onko tärkeämpää miellyttää nykyisiä lukijoita ja pysytellä perinteisissä ratkaisuissa vai kehittää uutta kerrontaa ja kuvailmaisua.

Typografisia uudistuksia ei kannata pelätä, kirjoitti typografi Zuzana Licko jo vuonna 1990. Hänen mukaansa sanomalehdissä paljon käytettyjen lajikkeiden luettavuus johtuu nimenomaan siitä, että niitä luetaan niin usein. (Licko 1990, 12)

Toisaalta ison uutisten välittämistä ei pidä typografialla tieteen tahtoen vaikeuttaakaan, muistuttaa Gerard Unger, joka on tehnyt useita leipätekstityyppejä. (Unger 2007, 42-43)

Sanomalehtien kirjaintyyppit ovat parissa vuosikymmenessä kokeneet vallankumouksen. Vuonna 1992 kaksi kolmesta lehdestä käytti Timesia otsikoissaan. 2005 Timesin osuus oli enää neljännes, ja nykyään se on lähes kadonnut, ainakin isommista lehdistä. Jo 2005 pääosa otsikkokirjaintyypeistä oli vain yhden lehden käytössä. (Pulkkinen 2008, 217-222)

Tiukkeneva uudistustahti totuttaa lukijat muutoksiin ja rohkaisee uudistajia. Ei ole iso ongelma, jos otsikoksi valittu egyptienne menee muodista, koska seuraava uudistus antaa tilaisuuden taas uuteen valintaan.

Lähteet

PAINETUT LÄHTEET

John Bark 2009:

Pappersvargen, Barking Dog Publishing, Tukholma.

Holm Lars 2006:

Entistä terävämpi Kauppalehti maanantaina. Taiteen maisterin lopputyö. Taideteollinen korkeakoulu.

Itkonen, Markus 2003:

Typografian käsikirja. Gummerrus Kirjapaino, Jyväskylä.

Kaleva Oy:n vuosikertomus 2010

Kaleva 5.5.2010

Licko, Suzana 1990

Do you read me? Emigre, numero 15, sivu 12. Berkeley.

Pesonen, Soili ja

Tarvainen, Jukka 2003:

Julkaisuntekijän peruskirja. Docendo, Finland.

Pulkkinen Hannu 2008:

Uutisten arkkitehtuuri. Sanomalehden rakenteiden järjestys ja jousto. Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto.

Rantanen, Lasse 2007:

Mistä on hyvät lehdet tehty? Visuaalisen journalismin keittokirja. Hill and Knowlton Finland Oy.

Spiekerman, Eric

& Ginger, E.M. 2003:

Stop stealing Sheep & find out how type works, 2. painos. Adobe Press, Berkeley, California.

Tapola Anders 2011:

It's raining gold in Scandinavia. SNDS Magazine 2011/1, sivu 32, Svendborg Tryk.

Unger Gerard 2007:

While your're reading. Mark Batty Publisher, New York.

White, Alex 2005:

Thinking in Type. The Practical Philosophy of Typography. Allworth Press, New York.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

John Barkin haastattelu

lokakuussa 2009.

Javier Errean esitys Society for

News Design -järjestön konferenssissa Oulussa 15.5. 2009.

Heikki Nurmen haastattelu

maaliskuussa 2011.

Christian Schwartzin haastattelu

maaliskuussa 2010 ja verkkosivusto www.christianschwartz.com.

Juha Tolosen haastattelu

marraskuussa 2010.

SNDS:n tuomariston kirje 1.3.2011

5510-johdoryhmän pöytäkirja 11.2.2011

Kiitokset

Olen tuloksen vajavaisuudesta huolimatta tyytyväinen ja onnellinen siitä, että työnantaja on antanut minulle tilaisuuden suunnitella ja toteuttaa *Sunnuntai*-liitteen ulko- ja sisämuotoa. John Barkin kommentit ja typografinen osaaminen ovat olleet arvokkaana tukena *Sunnuntai*-liitteen kuten koko *Kalevankin* uudistuksessa.

Kaikkein parasta tässä projektissa on ollut työskentely *Kalevan* osaavien kirjoittajien, kuvaajien ja graafikoiden kanssa. Tietä on monta kertaa tasoittanut myös innostunut ja idearikas tuottaja Marjo Oikarinen.